

UCHWAŁA

składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego

Dnia 16 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek (przewodniczący)
SSN Małgorzata Bednarek
SSN Zbigniew Kapiński
SSN Paweł Kołodziejcki
SSN Marek Motuk (sprawozdawca)
SSN Adam Roch
SSN Ryszard Witkowski

Protokolant Agnieszka Niewiadomska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Andrzeja Pogorzelskiego
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu
w dniu 16 listopada 2022 r.,

przedstawionego na podstawie art. 83 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r., poz. 1904 ze zm.) wniosku Prezesa Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2022 r. (K. Prez. 30/22) o rozstrzygnięcie przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego rozbieżności w wykładni prawa, występujących w orzecznictwie Sądu Najwyższego w zakresie dotyczącym następującego zagadnienia prawnego:

„Czy – w świetle art. 27 k.p.k. i art. 15 § 2 k.p.w. – sądem funkcjonalnie właściwym do rozpoznania zażalenia na zarządzenie albo postanowienie wydane w ramach postępowania wznowieniowego w sądzie apelacyjnym, w wypadkach, w których ustawa przewiduje możliwość wniesienia takiego środka odwoławczego, jest sąd apelacyjny czy Sąd Najwyższy?”

podjął uchwałę:

„W świetle art. 27 k.p.k. i art. 15 § 2 k.p.w. sądem funkcjonalnie właściwym do rozpoznania zażalenia na zarządzenie albo postanowienie wydane w ramach postępowania wznowieniowego w sądzie apelacyjnym, w wypadkach, w których ustawa przewiduje możliwość wniesienia takiego środka odwoławczego, jest sąd apelacyjny”.

UZASADNIENIE

Prezes Izby Karnej Sądu Najwyższego, powołując się na rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego w wykładni prawa, na podstawie art. 83 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r., poz. 154) wystąpił z wnioskiem o rozstrzygnięcie przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego następującego zagadnienia prawnego:

„Czy - w świetle art. 27 k.p.k. i art. 15 § 2 k.p.w. - sądem funkcjonalnie właściwym do rozpoznania zażalenia na zarządzenie albo postanowienie wydane w ramach postępowania wznowieniowego w sądzie apelacyjnym, w wypadkach, w których ustawa przewiduje możliwość wniesienia takiego środka odwoławczego, jest sąd apelacyjny czy Sąd Najwyższy ?”

W uzasadnieniu wniosku Prezes Sądu Najwyższego przedstawił orzeczenia, które rozbieżnie rozstrzygają kwestię właściwości funkcjonalnej do rozpoznawania zażaleń na zarządzenia lub postanowienia wydane w toku prowadzonego przed sądem apelacyjnym postępowania wznowieniowego. W świetle powołanych orzeczeń zarysowały się w orzecznictwie Sądu Najwyższego dwa odmienne poglądy.

Wedle pierwszego poglądu, w wypadku wydania w ramach postępowania wznowieniowego zaskarżalnej decyzji procesowej przez sąd apelacyjny albo jego prezesa, zażalenie na takie postanowienie albo zarządzenie przysługuje do Sądu Najwyższego. W tej mierze praktyka orzecznicza Sądu Najwyższego w istocie do połowy drugiej dekady XXI w. była powszechna i jednolita. Co prawda, w przywołanych judykatach Sąd Najwyższy nie przedstawiał analizy związanej z

ustaleniem jego właściwości do rozpoznania takich zażaleń, jednak z powszechnej i wieloletniej praktyki orzeczniczej w tej mierze można wnosić, że nie było to wynikiem jednostkowej i błędnej decyzji o rozpoznaniu środka odwoławczego w określonej sprawie, a przemyślanej i jednolicie stosowanej wykładni prawa w zakresie określenia właściwości Sądu Najwyższego (por. np. postanowienia: z dnia 9 października 2001 r., V KZ 40/01; z dnia 17 stycznia 2003 r., IV KZ 55/02; z dnia 23 listopada 2005 r., IV KZ 48/05 - zażalenie na zarządzenie o odmowie przyjęcia zażalenia na zarządzenie o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania; z dnia 12 stycznia 2006 r., III KZ 6/05; z dnia 26 października 2007 r., V KZ 64/07; z dnia 27 sierpnia 2008 r., IV KZ 57/08; z dnia 16 lipca 2009 r., III KZ 52/09; z dnia 7 lipca 2010 r., II KZ 31/10; z dnia 16 listopada 2011 r., III KZ 78/81; z dnia 11 września 2012 r., IV KZ 54/12; z dnia 18 września 2013 r., V KZ 64/13; z dnia 17 grudnia 2014 r., II KZ 55/14; z dnia 30 lipca 2015 r. IV KZ 46/15; z dnia 25 października 2016 r., III KZ 66/16; z dnia 20 września 2017 r., II KZ 22/17; z dnia 23 sierpnia 2018 r., III KZ 28/18; z dnia 25 lipca 2019 r., IV KZ 27/19; z dnia 28 października 2020 r., V KZ 39/20; z dnia 20 września 2021 r., III KZ 28/21 - zażalenie na zarządzenie o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania wydane w sądzie apelacyjnym; z dnia 4 marca 2002 r., III KZ 2/02 - zażalenie na postanowienie o odmowie zwolnienia skazanego od opłaty od wniosku o wznowienie postępowania; z dnia 10 listopada 2004 r., II KZ 64/04 - zażalenie na wydane w ramach postępowania wznowieniowego w sprawie o wykroczenie zarządzenie o odmowie przyjęcia zażalenia na zarządzenie o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania).

Według drugiego stanowiska, w sytuacji, gdy Kodeks postępowania karnego przewiduje możliwość wniesienia zażalenia na zarządzenie czy postanowienie wydane w ramach postępowania wznowieniowego toczącego się przed sądem apelacyjnym, sądem właściwym do rozpoznania takiego środka odwoławczego jest sąd apelacyjny, a nie Sąd Najwyższy. Pierwsze tego rodzaju poglądy zostały wyrażone w 2017 r., choć - wobec dotychczasowej praktyki orzeczniczej - miały początkowo charakter incydentalny. W postanowieniu z dnia 12 lipca 2017 r., III KZ 28/17 Sąd Najwyższy, odwołując się do regulacji ustrojowych dotyczących Sądu Najwyższego, zarówno o charakterze konstytucyjnym, jak i ustawowym, podkreślił,

że przepisy Kodeksu postępowania karnego nie przewidują domniemania właściwości Sądu Najwyższego do rozpoznawania wszelkich środków odwoławczych od decyzji podejmowanych w sądach powszechnych (niezależnie od tego czy wydanych w pierwszej instancji, czy w postępowaniu odwoławczym), a wręcz przeciwnie - wymagają istnienia wyraźnej podstawy prawnej, przewidującej właściwość Sądu Najwyższego. W konkluzji wskazano, że właściwy do rozpoznania zażalenia na orzeczenie sądu apelacyjnego o odmowie zwolnienia od uiszczenia opłaty od wniosku o wznowienie postępowania, w przypadku gdy sąd ten jest właściwy funkcjonalnie do rozpoznania wniosku o wznowienie postępowania, jest sąd, o którym mowa w art. 544 § 1 k.p.k.

Analogiczna argumentacja została przedstawiona w postanowieniu z dnia 19 lipca 2017 r., V KZ 29/17. W tej sprawie Sądowi Najwyższemu przedstawiono zażalenie skazanego na zarządzenie o odmowie przyjęcia zażalenia na postanowienie sądu apelacyjnego o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania jako oczywiście bezzasadnego, wydane na podstawie art. 545 § 3 k.p.k. W uzasadnieniu judykatu podkreślono, że o ile art. 545 § 1 k.p.k. zawiera odesłanie do odpowiedniego stosowania w postępowaniu wznowieniowym m.in. art. 429 k.p.k. i art. 530 k.p.k., które przewidują możliwość wniesienia zażalenia na zarządzenie o odmowie przyjęcia wniesionego środka zaskarżenia, a ostatni z nich - na zarządzenie o odmowie przyjęcia kasacji, które rozpoznaje Sąd Najwyższy, to przepisy związane są ze wstępną kontrolą wymogów formalnych środka zaskarżenia (w postępowaniu wznowieniowym - wniosku o wznowienie postępowania) dokonywaną przez prezesa sądu. Postanowienie sądu wznowieniowego, wydane w trybie określonym w art. 545 § 3 k.p.k., bez wdrażania procedury zmierzającej do usunięcia braków formalnych wniosku o wznowienie postępowania, różni się natomiast charakterem od zarządzeń wydawanych przez prezesa sądu. Ponadto, sam ustawodawca określił właściwość do rozpoznawania zażaleń na postanowienia wydane w tym trybie, przewidując tzw. instancję poziomą (zażalenie rozpoznaje ten sam sąd w składzie trzech sędziów - art. 545 § 3 zd. drugie k.p.k.). Skoro tak, to zupełnie irracjonalne byłoby przyjęcie, że Sąd Najwyższy, choć nie jest sądem merytorycznie uprawnionym w takiej sytuacji do rozpoznania zażalenia na postanowienie o odmowie przyjęcia wniosku o

wznowienie postępowania, byłby zarazem właściwy do rozpoznania zażalenia na decyzję procesową blokującą możliwość wniesienia zażalenia do sądu apelacyjnego. Wobec powyższych argumentów przyjęto, że sąd właściwy do rozpoznania środka odwoławczego na postanowienie o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania jako oczywiście bezzasadnego (art. 545 § 3 k.p.k.) jest także sądem właściwym do rozpoznania zażalenia na zarządzenie o odmowie jego przyjęcia (art. 466 § 1 k.p.k. w zw. z art. 545 § 3 k.p.k.). Przepis art. 545 § 1 k.p.k. upoważniający m.in. do stosowania art. 429 k.p.k. oraz art. 530 k.p.k. w postępowaniu wznowieniowym będzie miał zastosowanie tylko do tych wniosków o wznowienie postępowania, co do których nie wydano postanowienia o odmowie ich przyjęcia na podstawie art. 545 § 3 k.p.k. Stanowisko to w ostatnich dwóch latach zaczyna coraz częściej pojawiać się w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W postanowieniu z dnia 21 kwietnia 2021 r., V KZ 9/21, wydanym na gruncie procedury wznowieniowej w postępowaniu w sprawie o wykroczenie, podkreślono ponownie, że Sąd Najwyższy nie jest sądem odwoławczym do rozpoznawania wszelkich środków odwoławczych od zarządzeń albo postanowień wydanych w sądach powszechnych. W postępowaniu wykroczeniowym główną kompetencją Sądu Najwyższego jest rozpoznawanie kasacji, a rozpoznawanie innych spraw - o tyle, o ile zostaną wyraźnie przekazane mu przez ustawę (art. 15 § 2 k.p.w.), jak na przykład, funkcje sądu odwoławczego w wypadku zarządzeń i orzeczeń wydanych przez sądy wojskowe (uprawnienia sądu apelacyjnego w takich sprawach ustawodawca przekazał Sądowi Najwyższemu - art. 15 § 3 k.p.w.). Ponadto, o ile Sąd Najwyższy posiada kompetencję do rozpatrywania zażaleń na odmowę przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania, o tyle w procedurze wykroczeniowej (poza sprawami należącymi do właściwości sądów wojskowych) Sąd Najwyższy w ogóle nie pełni roli sądu wznowieniowego (art. 113 § 3 i 4 k.p.w.). W postanowieniu z dnia 16 listopada 2021 r., III KZ 46/21 powtórzono racje wskazywane w dotychczas powołanych postanowieniach, zaznaczając, że w wypadku zarządzenia o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania choć przysługuje na nie zażalenie (art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 545 § 1 k.p.k.), to odwołanie do Sądu Najwyższego w pierwszym z przepisów ma charakter wskazania sądu kasacyjnego, a więc sądu uprawnionego do merytorycznego rozpoznania środka zaskarżenia,

którego przyjęcia odmówiono. W wypadku wznowienia postępowania sądem wznowieniowym jest zaś sąd, w którym wniosek złożono. Na argumenty przedstawione w tym judykacie powołano się w postanowieniach: z dnia 24 listopada 2021 r., V KZ 51/21; z dnia 22 grudnia 2021 r., II KZ 53/21; z dnia 10 lutego 2022 r., V KZ 1/22 i z dnia 1 marca 2022 r., III KZ 1/22.

W konkluzji wnioskodawca argumentował, iż przedstawiona we wniosku rozbieżność w orzecznictwie Sądu Najwyższego uzasadnia potrzebę skorzystania z uprawnienia Prezesa Sądu Najwyższego, jakie przewiduje się w art. 83 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym, a mianowicie przedstawienia wniosku składowi 7 sędziów Sądu Najwyższego w celu rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego. Rozstrzygnięcie kwestii stanowiącej przedmiot pytania zawartego w petitum niniejszego wniosku ma tym większe znaczenie, że w ostatnim czasie coraz więcej składów Sądu Najwyższego wyraża pogląd o niewłaściwości Sądu Najwyższego do rozpoznania zażaleń na zarządzenia i postanowienia wydane w ramach postępowania wznowieniowego w sądzie apelacyjnym. Jednocześnie utrzymuje się także w orzecznictwie pogląd przeciwny (pierwotnie przyjmowany w istocie w sposób jednolity). Utrzymywanie się takiej rozbieżności nie jest pożądane. Ponadto rozstrzygnięcie ujawnionych rozbieżności, w ocenie wnioskodawcy, ma znaczenie dla prawidłowego ustalenia zakresu spraw rozpoznawanych przez sąd apelacyjny i przez Sąd Najwyższy, a zarazem stanowić będzie wskazanie dla sądu apelacyjnego w zakresie prawidłowego pouczenia stron co do wnoszenia środków odwoławczych i postępowania z wniesionymi zażaleniami.

Prokurator Krajowy wniósł o podjęcie uchwały o treści: „W świetle art. 27 k.p.k. oraz art. 15 § 2 k.p.w. sądem funkcjonalnie właściwym do rozpoznania zażalenia na zarządzenia albo postanowienia wydane w ramach postępowania wznowieniowego w sądzie apelacyjnym w wypadkach, w których ustawa przewiduje możliwość wniesienia środka odwoławczego, jest sąd apelacyjny”. Uzasadniając swoje stanowisko argumentował, iż analiza powołanych we wniosku orzeczeń Sądu Najwyższego wskazuje na to, że niewątpliwie zarysowały się dwa przeciwstawne stanowiska w zakresie będącym przedmiotem przedstawionego we wniosku zagadnienia prawnego i utrzymywanie takiej rozbieżności nie jest pożądane. Wniosek Prezesa Sądu Najwyższego w jego ocenie spełnia zatem

warunki skutecznego wystąpienia o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego w związku z ujawnionymi rozbieżnościami w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Odnosząc się do przedmiotowego zagadnienia wskazał, iż z treści art. 27 k.p.k. wynika, że do podstawowych zadań Sądu Najwyższego należy rozpoznawanie środków odwoławczych. W postępowaniu karnym są to nadzwyczajne środki zaskarżenia, do których należą: kasacja, wznowienie postępowania i skarga na wyrok sądu odwoławczego. Spośród nich Sąd Najwyższy jest wyłącznie właściwy do rozpoznania kasacji i skargi na wyrok sądu odwoławczego. Rozpoznaje także inne sprawy, ale tylko w wypadkach określonych w ustawie (por. Kodeks postępowania karnego, Komentarz, red. naukowa Dariusz Świecki, wydanie 4., Wolters Kluwer). Przepisy Kodeksu postępowania karnego nie przewidują domniemania właściwości Sądu Najwyższego do rozpoznawania wszelkich środków odwoławczych od decyzji podejmowanych przez sądy powszechne, czy to w pierwszej, czy w drugiej instancji, lecz wręcz przeciwnie, do rozpoznania środków odwoławczych wymagają wyraźnej podstawy prawnej (Kodeks postępowania karnego, Komentarz wydanie 8, redakcja A. Sakowicz).

W odniesieniu do środków odwoławczych ustawa karnoprosowa przewiduje, że Sąd Najwyższy rozpoznaje: zażalenie na wydane przez Sąd Najwyższy postanowienie w przedmiocie odtworzenia akt (art. 165 § 2 k.p.k.); apelację od wyroku w sprawie, którą Sąd Najwyższy przejął do własnego rozpoznania po wystąpieniu przez sąd odwoławczy z pytaniem prawnym (art. 441 § 5 k.p.k.); środki odwoławcze od zaskarżalnych orzeczeń zapadających w postępowaniu przejętym do własnego rozpoznania na podstawie art. 441 § 5 k.p.k. (art. 426 § 2 k.p.k.); środki odwoławcze dopuszczalne w postępowaniu kasacyjnym i wznowieniowym (np. art. 530 § 3 zd. 1, art. 545 § 3 zd. 2 k.p.k.); apelację od wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie wydane przez sąd apelacyjny w postępowaniu wznowieniowym na podstawie art. 547 § 3 k.p.k. (art. 547 § 4 k.p.k.); środki odwoławcze od postanowień i zarządzeń zapadających w sądzie odwoławczym, o ile ustawa umożliwia ich zaskarżenie i nie wprowadza tzw. instancji poziomej (por. Komentarz do art. 27 k.p.k., red. Skorupka 2021, wyd. /Jasiński, baza Legalis).

Z kolei, zgodnie z art. 15 § 2 k.p.w., Sąd Najwyższy w postępowaniu wykroczeniowym rozpoznaje kasacje i inne sprawy przekazane mu przez ustawę, do których zaliczyć należy: udzielanie odpowiedzi na pytania prawne sądów odwoławczych z ewentualnym przejęciem sprawy do własnego rozpoznania (art. 441 § 5 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w.), rozpoznawanie zażaleń na odmowę przyjęcia kasacji (art. 530 § 3 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w.), rozpatrywanie apelacji od wyroków sądu apelacyjnego o uniewinnieniu obwinionego lub umorzeniu postępowania po jego wznowieniu przez ten sąd (art. 547 § 3 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.p.w.), oraz orzekanie w kwestii wznowienia postępowania w sprawie zakończonej orzeczeniem sądu apelacyjnego lub Sądu Najwyższego (art. 544 § 2 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.p.w.), (por. Komentarz do art. 15 k.p.w., red. Sakowicz 2020, wyd.2/Kosonoga, Legalis). W piśmiennictwie trudno jest się doszukać innych poglądów doktryny lub rozbieżności w odkodowaniu treści tych przepisów, tj. art. 27 k.p.k. i art. 15 § 2 k.p.w.

Prokurator Krajowy zgodził się z autorem wniosku, że linia orzecznicza, zgodnie z którą właściwym do rozpoznania zażalenia na zaskarżalne postanowienie albo zarządzenie wydane w ramach postępowania wznowieniowego przez sąd apelacyjny albo jego prezesa jest Sąd Najwyższy, była do 2017 roku w zasadzie jednolita, utrwalona i przeważająca. Jednak w przywołanych we wniosku postanowieniach, Sąd Najwyższy nie dokonywał analizy przepisów dotyczących swej właściwości. Co więcej, zdecydowana większość orzeczeń Sądu Najwyższego, przedstawionych we wniosku na poczet poparcia pierwszego poglądu, została wydana przed 1 lipca 2015 r., a zatem przed dniem wejścia w życie dodanego § 3 do art. 545 k.p.k.

Natomiast we wskazanych judykatach wspierających drugi z poglądów, o niewłaściwości Sądu Najwyższego do rozpoznawania zażaleń na zarządzenia i postanowienia wydane w ramach postępowania wznowieniowego w sądzie apelacyjnym, Sąd Najwyższy dokonał pogłębionej analizy problematyki właściwości Sądu Najwyższego do rozpoznawania zażaleń na postanowienia i zarządzenia sądu apelacyjnego w sprawach wznowieniowych.

I tak, w postanowieniu z dnia 12 lipca 2017 r., sygn. akt III KZ 28/17 wskazano, że przepisy postępowania karnego nie przewidują domniemania właściwości Sądu Najwyższego do rozpoznawania wszelkich środków odwoławczych od decyzji podejmowanych w sądach powszechnych. Wręcz przeciwnie, wymagają istnienia podstawy prawnej, przewidującej właściwość Sądu Najwyższego.

W postanowieniu z dnia 21 kwietnia 2021 r., sygn. akt V KZ 9/21 wydanym na gruncie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia również Sąd wskazał, że rozpoznawanie przez Sąd Najwyższy innych spraw jest możliwe tylko wtedy, gdy zostaną mu wyraźnie przekazane przez ustawę (art. 15 § 2 k.p.w.).

Najbardziej obszerną analizę przedstawił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 listopada 2021 r., sygn. akt III KZ 46/21, gdzie wyraził stanowisko, że w wypadku zarządzenia o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania, odwołanie do Sądu Najwyższego w przepisie art. 530 § 2 k.p.k. ma charakter wskazania sądu kasacyjnego (sądu uprawnionego merytorycznie do rozpoznania środka zaskarżenia, którego przyjęcia odmówiono), natomiast w przypadku wznowienia postępowania sądem wznowieniowym jest sąd, w którym wniosek złożono. Argumentację tę przywołano w wydanych później orzeczeniach.

Jak zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 lipca 2017 r., sygn. akt III KZ 28/17, przepis art. 27 k.p.k. stanowi, że Sąd Najwyższy rozpoznaje kasacje oraz środki odwoławcze i inne sprawy w wypadkach określonych w ustawie (przepis ten obowiązuje w niezmienionej treści od dnia 1 września 1998 r.). Rozpoznawanie przez Sąd Najwyższy środków zaskarżenia, innych niż kasacja, ma zatem charakter wyjątkowy i wymaga wyraźnego przepisu kompetencyjnego.

W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy podniósł też, iż słusznie wskazuje się w orzecznictwie, że „przepisy Kodeksu postępowania karnego nie przewidują domniemania właściwości Sądu Najwyższego do rozpoznawania wszelkich środków odwoławczych od decyzji podejmowanych przez sądy powszechne czy to w pierwszej instancji, czy w postępowaniu odwoławczym, lecz wręcz przeciwnie, do rozpoznania wspomnianych środków odwoławczych wymagają wyraźnej podstawy

prawnej. (...) Przesądza o tym pozycja ustrojowa oraz konstytucyjne i funkcjonalne wydzielenie Sądu Najwyższego ze struktury sądownictwa powszechnego”.

Podobnie w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2021 r., sygn. V KZ 9/21, wskazano, iż przekazanie do właściwości funkcjonalnej Sądu Najwyższego określonych, poza kasacją, spraw ma charakter wyjątkowy i wymaga wyraźnego przepisu kompetencyjnego, przy czym Sąd Najwyższy nie jest sądem odwoławczym w odniesieniu do sądów powszechnych, ponieważ jego funkcje odwoławcze są ograniczone tylko do wypadków wskazanych w ustawie, zaś podstawowym zadaniem w postępowaniu karnym jest rozpoznawanie kasacji, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, zaś rozpoznawanie środków odwoławczych tylko w wypadkach gdy według ustawy Sąd Najwyższy staje się sądem odwoławczym, tj. w postępowaniu „okołokasacyjnym” (art. 530 § 3 k.p.k.), „wznowieniowym” (art. 544 § 2 k.p.k., art. 547 § 3 k.p.k. oraz skargowym (art. 539f k.p.k.).

Prokurator Krajowy zwrócił uwagę na treść art. 545 § 3 k.p.k., obowiązującego od dnia 1 lipca 2015 r., z którego wynika, iż: Sąd, orzekając jednoosobowo, odmawia przyjęcia wniosku niepochozącego od osoby wymienionej w § 2 bez wzywania do usunięcia jego braków formalnych, jeżeli z treści wniosku, w szczególności odwołującego się do okoliczności, które były już rozpoznawane w postępowaniu o wznowienie postępowania, wynika jego oczywista bezzasadność. Na postanowienie o odmowie przyjęcia wniosku przysługuje zażalenie do tego samego sądu orzekającego w składzie trzech sędziów. W odniesieniu do treści ww. przepisu, w jego ocenie, na aprobatę zasługuje wyrażone w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2021 r., sygn. akt III KZ 46/21 stanowisko i zawarta tam argumentacja, zgodnie z którą Sąd Najwyższy będzie uprawniony do rozpoznania zażalenia na zarządzenia Prezesa Sądu Najwyższego odmawiające przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania, a nie Prezesa Sądu Apelacyjnego. W wypadku orzeczeń wydanych w sądzie apelacyjnym, których Sąd Najwyższy z mocy ustawy nie kontroluje w trybie odwoławczym, przyjąć należy, że i zarządzenia o charakterze formalnym, odmawiające przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania, nie podlegają zaskarżeniu do Sądu Najwyższego, albowiem należą do właściwości sądu

apelacyjnego. Podobnie w postanowieniu z dnia 19 lipca 2017 r., sygn. akt V KZ 29/17 uznano, że sąd właściwy do rozpoznania środka odwoławczego na postanowienie o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania jako oczywiście bezzasadnego (art. 545 § 3 k.p.k.), jest także sądem właściwym do rozpoznania zażalenia na zarządzenie o odmowie jego przyjęcia (art. 466 § 1 k.p.k. w zw. z art. 545 § 3 k.p.k.).

W ocenie Prokuratora Krajowego stanowisko, że w wypadku orzeczeń wydanych w sądzie apelacyjnym, których kontrola nie należy do Sądu Najwyższego z mocy ustawy, rozpoznanie zażaleń na zarządzenia o charakterze formalnym i inne postanowienia wydane w ramach postępowania wznowieniowego, leży we właściwości sądu apelacyjnego - uznać należy za trafne. Brak jest argumentów przeciwnych wobec takiej wykładni systemowej, językowej i funkcjonalnej art. 27 k.p.k. i jest ona zgodna z prezentowanymi wyżej poglądami komentatorów, którzy stwierdzają, iż właściwość Sądu Najwyższego do rozpoznawania wszelkich środków odwoławczych nie może być domniemana, bowiem wymaga wyrażnej podstawy prawnej.

Prokurator Krajowy podkreślił, iż powyżej przedstawione rozważania zastosowanie znajdują również w procedowaniu w trybie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Sąd Najwyższy w powiększonym składzie zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 83 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (jedn. tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 1904, z późn. zm.), jeżeli w orzecznictwie sądów powszechnych, sądów wojskowych lub Sądu Najwyższego ujawnią się rozbieżności w wykładni przepisów prawa będących podstawą ich orzekania, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub Prezes Sądu Najwyższego może, w celu zapewnienia jednolitości orzecznictwa, przedstawić wniosek o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu w składzie siedmiu sędziów lub innym odpowiednim składzie. W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego i w doktrynie przyjmuje się, że podstawową przesłanką wniosku, o jakim mowa w art. 83 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, nie jest sama rozbieżność w orzecznictwie, zwłaszcza wynikająca z odmiennego stosowania

prawa, lecz rozbieżność w wykładni prawa. Rozstrzygnięcie rozbieżności w wykładni prawa nie jest dokonywane w tym trybie w związku z konkretną sprawą, lecz *in abstracto*, a ma służyć zapewnieniu jednolitości orzecznictwa sądowego. Dlatego przyjmuje się, że jednolita wykładnia określonej instytucji prawnej dokonywana przez sądy uniemożliwia skorzystanie z tego instrumentu (zob.: postanowienie składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2005 r., I KZP 33/04, R-OSN KW 2005, poz. 438; uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2005 r., I KZP 24/05, OSN KW 2005, z. 10, poz. 89; R. Stefański, Instytucja pytań prawnych do Sądu Najwyższego w sprawach karnych, Kraków 2001, s. 145-146).

Złożony wniosek dowodzi, że zaistniała rozbieżność w orzecznictwie Sądu Najwyższego w zakresie właściwości funkcjonalnej Sądu Najwyższego do rozpoznania zażalenia na zarządzenie lub postanowienie wydane w ramach postępowania wznowieniowego w sądzie apelacyjnym, ma swoje źródło w odmiennej wykładni art. 27 k.p.k. i art. 15 § 2 k.p.w., a zatem spełnione zostały przesłanki do wydania uchwały.

Przechodząc do istoty przedstawionego zagadnienia prawnego należy przede wszystkim odnieść się do kwestii właściwości funkcjonalnej Sądu Najwyższego. Zgodnie z treścią art. 27 k.p.k. Sąd Najwyższy rozpoznaje kasacje oraz środki odwoławcze i inne sprawy w wypadkach wskazanych w ustawie. Wykładnia językowa tegoż przepisu prowadzi do wniosku, iż podstawowym zadaniem Sądu Najwyższego jest przede wszystkim rozpoznawanie kasacji od prawomocnych orzeczeń. Powołany art. 27 k.p.k. jest więc samoistnym przepisem kompetencyjnym określającym wprost właściwość funkcjonalną Sądu Najwyższego tylko do rozpoznawania kasacji. Natomiast środki odwoławcze i inne sprawy Sąd Najwyższy rozpoznaje tylko w wypadkach wskazanych w ustawie, a więc właściwość funkcjonalna Sądu Najwyższego w tym zakresie musi wynikać wprost i wyraźnie - z innego niż art. 27 k.p.k. - przepisu ustawy.

W ujęciu systemowym za taką interpretacją ww. przepisu przemawia odrębność ustrojowa, funkcjonalna i strukturalna Sądu Najwyższego, wynikająca z przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jak i przepisów ustaw o

charakterze ustrojowym. Zadania, ustrój i struktura Sądu Najwyższego określone zostały w ustawie z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j.: Dz.U. z 2021 r., poz. 1904, z późn. zm.), zaś sądów powszechnych w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 2072, z późn. zm.). Także na szczęblu konstytucyjnym ustrojodawca wyłączył Sąd Najwyższy ze struktury sądownictwa powszechnego, przydając mu szczególną rolę. Zgodnie jednak z art. 177 Konstytucji RP, to sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości we wszystkich sprawach z wyjątkiem spraw ustawowo zastrzeżonych dla właściwości innych sądów. Właściwości tej, w tym właściwości Sądu Najwyższego do orzekania w konkretnych sprawach, nie można domniemywać ani konstruować na zasadzie rozumowania *per analogiam*, byłaby to bowiem ingerencja w konstytucyjnie zagwarantowane dominium sądów powszechnych, które stanowią odrębną od Sądu Najwyższego strukturę sądownictwa, podobnie jak sądy administracyjne czy wojskowe. W żadnym wypadku więc, nie można traktować w sensie strukturalnym Sądu Najwyższego jako sądu „instancyjnie wyższego”, w stosunku do jakiegokolwiek typu sądów należących do struktury sądownictwa powszechnego (co nie wyklucza, że w pewnych, wyraźnie określonych ustawowo sytuacjach, Sąd Najwyższy może pełnić taką funkcję). Sąd Najwyższy jest sądem innego rodzaju niż sądy powszechne. Fakt, że zgodnie z art. 183 ust. 1 Konstytucji RP, Sąd Najwyższy sprawuje nadzór nad działalnością sądów powszechnych w zakresie orzekania, nie oznacza, że w ten sposób wprowadzony jest do struktury instancyjnej sądów powszechnych, stanowiąc co do zasady kolejny „sąd wyższy” nad sądem apelacyjnym. W stosunku do Sądu Najwyższego każdy z typów sądów powszechnych (sąd rejonowy, sąd okręgowy, sąd apelacyjny) pozostaje w tej samej relacji: jest sądem, którego działalność w zakresie orzekania podlega nadzorowi Sądu Najwyższego. Należy nadto podkreślić, że nie jest dopuszczalne swobodne rozszerzanie kompetencji organów o charakterze konstytucyjnym, bez szczególnej podstawy konstytucyjnej wynikającej z określonych w Konstytucji zadań tego organu lub szczególnego zezwolenia ustawodawcy konstytucyjnego.

Także argumenty natury funkcjonalnej przemawiają przeciwko przyjmowaniu kognicji Sądu Najwyższego do rozstrzygania konkretnych spraw ponad zakres jego

konstytucyjnych zadań w drodze interpretacji *per analogiam* lub wykładni rozszerzającej. Wskazał na to Trybunał Konstytucyjny podkreślając, że „z przyczyn pragmatycznych obciążenie Sądu Najwyższego koniecznością weryfikacji decyzji wypadkowych, incydentalnych, zorientowanych sytuacyjnie i różnej wagi, nie jest pożądane” (por. wyrok TK z dnia 2 czerwca 2010 r., SK 38/09, OTK-A z 2010, nr 5, poz. 46).

W świetle powołanej argumentacji uzasadniona jest konkluzja, iż uznanie Sądu Najwyższego za sąd odwoławczy, w przypadku gdy ustawa nie przewiduje wprost takiego rozwiązania, nie jest dopuszczalne.

Pogląd taki znalazł też wyraz w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym stwierdza się, iż Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do rozpoznania środka odwoławczego wniesionego od decyzji (postanowienia lub zarządzenia) sądu powszechnego, jeżeli decyzja ta nie została wydana w trybie tzw. przedkasacyjnym. Przepisy Kodeksu postępowania karnego nie przewidują domniemania właściwości Sądu Najwyższego do rozpoznawania wszelkich środków odwoławczych od decyzji podejmowanych przez sądy powszechne, czy to w pierwszej, czy w drugiej instancji, lecz wręcz przeciwnie, do rozpoznania wspomnianych środków odwoławczych wymagają wyraźnej podstawy prawnej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 24.03.2015 r., III KZ 13/15, LEX nr 1656509; z dnia 26.10.2007 r., V KZ 66/07, OSNwSK 2007, nr 1, poz. 2404; z dnia 26.09.2011 r., II KZ 41/11, LEX nr 960539). Podobnie w innych judykatach Sąd Najwyższy prezentował stanowisko, iż zgodnie z art. 27 k.p.k. Sąd Najwyższy rozpoznaje kasacje oraz środki odwoławcze i inne sprawy w wypadkach określonych w ustawie. Tym samym rozpoznawanie przez Sąd Najwyższy środków zaskarżenia, innych niż kasacja, ma charakter wyjątkowy i wymaga wyraźnego przepisu kompetencyjnego. Sam fakt, że na zarządzenie wydane w sądzie powszechnym, odmawiające przyjęcia środka odwoławczego, przysługuje zażalenie (art. 429 § 2 k.p.k.), nie oznacza jeszcze, że do rozpoznania tego zażalenia właściwy jest Sąd Najwyższy. Podstawowym zadaniem Sądu Najwyższego w postępowaniu karnym jest rozpoznawanie kasacji jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, a rozpoznawanie środków odwoławczych tylko w wypadkach, gdy według ustawy Sąd Najwyższy staje się sądem

odwoławczym, tj. w postępowaniu „okołokasacyjnym” (art. 530 § 3 k.p.k.) oraz „wznowieniowym” (art. 544 § 2 k.p.k., art. 547 § 3 k.p.k.) oraz „skargowym” (art. 539f k.p.k.). Ponadto do Sądu Najwyższego należy przekazywanie sprawy do rozpoznania innemu niż właściwy sądowi równorzędnemu ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości (art. 37 k.p.k.), odtwarzanie zniszczonych lub zagubionych akt postępowania przed Sądem Najwyższym (art. 160 § 2 k.p.k.), orzekanie w przedmiocie pytań prawnych (art. 441 § 1 k.p.k.) z możliwością przekazania rozstrzygnięcia zagadnienia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego (art. 441 § 2 k.p.k.), opiniowanie wniosków o ułaskawienie w sprawach, w których Sąd Najwyższy orzekał jako sąd odwoławczy (art. 564 § 2 i 3 k.p.k.). Jedynie w sprawach karnych wojskowych, zgodnie z art. 655 k.p.k., do właściwości Sądu Najwyższego należy rozpoznawanie spraw przewidzianych w Kodeksie postępowania karnego dla sądu wyższego rzędu nad wojskowym sądem okręgowym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30.07.2014 r., IV KZ 40/14, LEX nr 1494023; zob. też: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23.03.2006 r., III KZ 8/06, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 637; z dnia 7.06.2018 r., V KZ 26/18, LEX nr 2507115; z dnia 12.07.2017 r., III KZ 28/17, OSNKW 2017, nr 12, poz. 71; z dnia 21.04.21, V KZ 9/21, LEX nr 3229383; z dnia 16.11.21, III KZ 46/21, LEX nr 3314726); z dnia 22.12.2021 r., II KZ 53/21, LEX nr 3314785; z dnia 13.10.2021 r., III KZ 42/21, LEX nr 3335482; z dnia 10.09.2019 r., V KZ 21/19, OSNKW 2019, nr 10, poz. 61).

Odnosząc się do istoty przedstawionego do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego skonstatować należy, iż - oprócz art. 530 § 3 k.p.k. - zarówno w Kodeksie postępowania karnego, jak i w innych ustawach, nie ma przepisu wprost wskazującego na właściwość funkcjonalną Sądu Najwyższego w sprawach, o których mowa we wniosku Prezesa Sądu Najwyższego, albo wyrażnie przewidującego domniemanie odwoławczej funkcji Sądu Najwyższego. Do takiego wniosku prowadzi analiza przepisów regulujących postępowanie wznowieniowe przed sądem apelacyjnym. Zgodnie bowiem z treścią art. 547 § 1 k.p.k. na postanowienie sądu apelacyjnego oddalające wniosek o wznowienie postępowania lub pozostawiające go bez rozpoznania, zażalenie nie przysługuje. Środek odwoławczy nie przysługuje również – w myśl art. 547 § 2 k.p.k. - od orzeczenia

sądu apelacyjnego o wznowieniu postępowania, uchyleniu zaskarżonego orzeczenia i przekazaniu sprawy właściwemu sądowi do ponownego rozpoznania. Wprawdzie od wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie wydane przez sąd apelacyjny w następstwie wznowienia postępowania i uchylenia zaskarżonego wyroku przysługuje środek odwoławczy (art. 547 § 3 k.p.k. - *in fine*), jednakże w takiej sytuacji procesowej postępowanie toczy się w oparciu o przepisy regulujące postępowanie odwoławcze, a nie wznowieniowe. Ponadto także w tym przypadku, środek odwoławczy przewidziany w powołanym przepisie przysługuje od wyroku w części rozstrzygającej o uniewinnieniu lub umorzeniu postępowania, a nie od rozstrzygnięcia o wznowieniu postępowania i uchyleniu zaskarżonego wyroku. Jedynie na postanowienie sądu apelacyjnego o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania z powodu jego oczywistej bezzasadności, wydane na podstawie art. 545 § 3 k.p.k., przysługuje zażalenie, lecz do tego samego sądu orzekającego w składzie trzech sędziów.

Konkludując stwierdzić należy, iż w nurcie głównym postępowania wznowieniowego prowadzonego w sądzie apelacyjnym, w zakresie merytorycznych rozstrzygnięć w przedmiocie wniosku o wznowienie postępowania, Sąd Najwyższy nie jest sądem odwoławczym. Skoro zatem Sąd Najwyższy nie sprawuje kontroli instancyjnej nad postanowieniami merytorycznymi wydanymi w nurcie głównym, to w ujęciu funkcjonalnym, brak jest racjonalnych argumentów uzasadniających wnioskowanie, iż jest on właściwy do rozpoznania zażaleń na wydane w toku postępowania wznowieniowego postanowienia o charakterze incydentalnym, w wypadkach, kiedy przepisy przewidują możliwość wniesienia takiego środka odwoławczego. Trafność takiego rozumowania potwierdza treść przepisów dotyczących wydawanych w postępowaniu wznowieniowym postanowień incydentalnych, tj. w przedmiocie opłaty od wniosku o wznowienie oraz odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu. Zgodnie z treścią art. 18 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (t.j. Dz. U. z 1983 r. Nr 49, poz. 223 z późn. zm.) na orzeczenie w przedmiocie opłat przysługuje zażalenie. Natomiast w myśl art. 81 § 1a k.p.k. na zarządzenie prezesa sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy z urzędu przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy, a na postanowienie sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy z urzędu – zażalenie do

innego równorzędnego składu tego sądu. Żaden z powołanych przepisów nie wskazuje na Sąd Najwyższy, jako właściwy funkcjonalnie do rozpoznania zażaleń na ww. postanowienia. W oparciu o wnioskowanie *argumentum a fortiori* przyjąć należy, iż Sąd Najwyższy - nie będący sądem odwoławczym - nie jest też właściwy funkcjonalnie do rozpoznania zażaleń za zarządzenia prezesa odmawiające przyjęcia zażalenia na postanowienia wydane w ramach postępowania wznowieniowego przed sądem apelacyjnym, blokujące możliwość ich rozpoznania przez sąd odwoławczy. Także w tej sytuacji procesowej przepis art. 429 § 2 k.p.k. stosowany odpowiednio w postępowaniu wznowieniowym, poprzez odesłanie zawarte w art. 545 § 1 k.p.k., stanowi iż na zarządzenie odmawiające przyjęcia środka odwoławczego przysługuje zażalenie, nie wskazując jednak wprost na właściwość funkcjonalną Sądu Najwyższego do jego rozpoznania. Zatem przyjąć należy, w oparciu o zasadę wyrażoną w art. 466 § 2 k.p.k., iż do rozpoznania zażalenia na zarządzenie prezesa w powyższym przedmiocie zażalenie przysługuje także do sądu odwoławczego, którym nie jest Sąd Najwyższy.

Jedynym przepisem, na podstawie którego można oprzeć domniemanie o właściwości funkcjonalnej Sądu Najwyższego do rozpoznawania zażaleń na zarządzenia prezesa sądu wznowieniowego, jest art. 530 § 3 k.p.k., mający odpowiednie zastosowanie w postępowaniu wznowieniowym, poprzez odesłanie zawarte w art. 545 § 1 k.p.k. W piśmiennictwie podkreśla się, że tego rodzaju przepisy odsyłające wyrażają nakaz posłużenia się analogią ustawy jako sposobem stosowania prawa w wypadkach wskazanych przez przepis odsyłający (por. J. Wróblewski, Przepisy odsyłające, ZNUŁ. Nauki Humanistyczne, Seria I, Łódź 1964, z. 35, s. 9). Zauważa się, że odpowiednie stosowanie określonych przepisów nie jest czynnością o jednolitym charakterze. Zdarzają się bowiem sytuacje, gdy jakieś przepisy prawa bez żadnych zmian w ich dyspozycji mają być zastosowane. W innej sytuacji przepisy do których odesłano będą stosowane tylko po określonych modyfikacjach. Odpowiednie stosowanie może również sprowadzać się, co jest pewnym paradoksem, do niestosowania przepisów do których odesłano, a to z uwagi na bezprzedmiotowość bądź też ze względu na ich całkowitą sprzeczność z przepisami ustanowionymi dla tych stosunków, do których miałyby one być stosowane odpowiednio (por. J. Nowacki, Odpowiednie stosowanie przepisów

prawa, Państwo i Prawo 1964, nr 3, s. 370 – 371). Wykładnia funkcjonalna i systemowa art. 530 § 2 k.p.k. sprzeciwia się zastosowaniu tegoż przepisu w postępowaniu wznowieniowym bez istotnych zmian w jego dyspozycji. Takie „odpowiednie stosowanie” analizowanego przepisu prowadziłoby bowiem do irracjonalnego układu procesowego, w którym Sąd Najwyższy - nie będący sądem odwoławczym - rozpoznawałby zażalenia na zarządzenia o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania wydane przez prezesa sądu okręgowego lub apelacyjnego. W ujęciu funkcjonalnym taki układ procesowy jest oczywiście uzasadniony w postępowaniu okołokasacyjnym, w którym wykładany przepis ma bezpośrednie zastosowanie. Właściwość Sądu Najwyższego do rozpoznawania zażaleń na decyzje zapadające w sądach powszechnych w powyższym zakresie jest bowiem funkcjonalnie powiązana z zasadniczą kompetencją Sądu Najwyższego do rozpoznawania kasacji. Stanowi zabezpieczenie, by na etapie sądownictwa powszechnego nie blokowano Sądu Najwyższego przed realizacją jego podstawowego zadania. Stąd chociażby w art. 530 § 2 i 3 k.p.k. gdy prezes sądu, do którego wniesiono kasację, odmawia jej przyjęcia, zażalenie przysługuje do Sądu Najwyższego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego także odnaleźć można szereg judykatów wskazujących na inne jeszcze przypadki, gdy to Sąd Najwyższy jest właściwy do rozpoznania zażaleń z uwagi na ich ów okołokasacyjny charakter. Szerokie uzasadnienie tego kierunku wykładniczego zaprezentował Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 27 lutego 2013 r., I KZP 26/12, konkludując, że „kontrola instancyjna nad postanowieniami i zarządzeniami zapadającymi w postępowaniu okołokasacyjnym, które zamykają drogę do wniesienia kasacji, jest niezbędnym instrumentem należytego wykonywania kontroli judykacyjnej nad sądami powszechnymi, co z kolei jest podstawowym konstytucyjnym zadaniem Sądu Najwyższego.”

W postępowaniu wznowieniowym, jak wcześniej wykazano, Sąd Najwyższy nie jest sądem odwoławczym zarówno w stosunku do sądu apelacyjnego, jak i okręgowego. W konsekwencji brak jest racjonalnego argumentu uzasadniającego wykonywanie przez ten organ instancyjnej kontroli zarządzeń prezesa właściwego sądu powszechnego, blokujących rozpoznanie wniosku o wznowienie postępowania karnego.

W oparciu o przytoczoną wyżej argumentację przyjąć zatem należy, iż przepis art. 530 § 2 k.p.k. winien być stosowany w postępowaniu wznowieniowym przed sądem okręgowym, apelacyjnym i Sądem Najwyższym "odpowiednio", tzn. z uwzględnieniem specyfiki i odmienności każdego z tych postępowań.

W postępowaniu wznowieniowym przed Sądem Najwyższym, zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 530 § 3 k.p.k. i art. 429 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 534 § 1 k.p.k., zażalenie na zarządzenie prezesa o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania oraz zarządzenie o odmowie przyjęcia zażalenia na takie zarządzenie, rozpoznaje ten sam sąd w składzie jednoosobowym. W takim samym składzie Sąd Najwyższy rozpoznaje w ramach tzw. instancji poziomej zażalenie na inne postanowienia i zarządzenia wydane sprawach incydentalnych w ramach postępowania wznowieniowego, o ile przepisy przewidują możliwość wniesienia takiego środka odwoławczego. Sąd Najwyższy jest więc zarówno sądem wznowieniowym, jak i odwoławczym.

Postępowanie wznowieniowe przed sądem apelacyjnym toczy się w istocie według analogicznych zasad. Sąd apelacyjny wprawdzie wchodzi w skład struktury sądów powszechnych, ale – podobnie jak Sąd Najwyższy – jest tzw. „sądem ostatniej instancji”, albowiem od orzeczeń tego sądu środek odwoławczy nie przysługuje, chyba, że ustawa stanowi inaczej (art. 426 § 1 i 2 k.p.k.). Zgodnie z art. 547 § 1 i 2 k.p.k. zarówno na orzeczenia sądu apelacyjnego, jak i Sądu Najwyższego oddalające wniosek o wznowienie postępowania lub pozostawiające go bez rozpoznania oraz o wznowieniu postępowania, uchyleniu zaskarżonego orzeczenia i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, nie przysługuje środek odwoławczy. Uznać zatem należy, iż sąd apelacyjny, podobnie jak Sąd Najwyższy, także jest zarówno sądem wznowieniowym, jak i odwoławczym. W związku z powyższym *per analogiam* należy przyjąć, iż przepis art. 530 § 3 k.p.k. - po odpowiedniej modyfikacji - winien być stosowany w postępowaniu wznowieniowym przed sądem apelacyjnym tak, jak w postępowaniu przed Sądem Najwyższym. Zatem właściwym funkcjonalnie do rozpoznania zażalenia na zarządzenie prezesa o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania oraz zarządzenie o odmowie przyjęcia zażalenia na takie zarządzenie wydane w postępowaniu wznowieniowym w sądzie apelacyjnym, rozpoznaje ten sam sąd w

składzie jednoosobowym. W konsekwencji uzasadnione jest wnioskowanie, iż także ten sąd, jako sąd odwoławczy jest właściwy funkcjonalnie do rozpoznawania zażaleń na wszystkie postanowienia i zarządzenia wydane w postępowaniu wznowieniowym, na zasadach ogólnych przewidzianych w art. 30 § 2 k.p.k., a więc - co do zasady - w składzie jednoosobowym. Wyjątek od powyższej zasady określa art. 545 § 3 k.p.k., z treści którego wynika, że w razie oczywistej bezzasadności wniosku o wznowienie nie pochodzącego od osoby wymienionej w § 2 tego przepisu, sąd orzeka jednoosobowo, bez wzywania do usunięcia jego braków formalnych. Z wykładni systemowej wynika jednak, że zaniechanie wezwania do usunięcia braków formalnych wniosku związane jest z brakiem polegającym na niesporządzeniu lub niepodpisaniu wniosku przez jedną z osób wymienionych art. 545 § 2 k.p.k. Niewątpliwie istnieją jednak takie braki formalne, obciążające wniosek podlegający rozpoznaniu w trybie art. 545 § 3 k.p.k., których usunięcie jest niezbędne do tego, by zapadło postanowienie o odmowie jego przyjęcia na podstawie tego przepisu. Przykładowym brakiem tej rangi jest brak podpisu, czy też brak oznaczenia sprawy, której wniosek dotyczy, tj. sprawy, w której zapadło orzeczenie objęte wnioskiem o wznowienie. Nie ulega wątpliwości, że w takich sytuacjach nie może dojść do odmowy przyjęcia wniosku na podstawie art. 545 § 3 k.p.k., bez uprzedniego usunięcia braku, gdyż decyzja taka jest decyzją merytoryczną, która może być wydana jedynie wówczas, kiedy zostają spełnione podstawowe wymogi formalne pisma inicjującego postępowanie wznowieniowe. W takich, przykładowo wskazanych wyżej sytuacjach, konieczne jest uruchomienie procedury z art. 120 k.p.k., z rygorem odmowy przyjęcia wniosku w razie nieuzupełnienia pisma w terminie (art. 545 § 1 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k.).

Nie podlega natomiast kwestii, że procedura związana z usuwaniem braków pisma procesowego ma zastosowanie do wniosku, który nie podlega ocenie przez pryzmat oczywistej bezzasadności, o czym mowa w art. 545 § 3 k.p.k., jak również to, że zarządzenie takie jest zaskarżalne, co z kolei wynika z art. 545 § 1 k.p.k. w zw. z art. 429 § 2 k.p.k. Sądem właściwym do rozpoznania zażalenia na zarządzenie o odmowie przyjęcia środka odwoławczego na podstawie art. 429 § 1 k.p.k. jest natomiast sąd właściwy do rozpoznania tego środka (zob. np. uchwałę Sądu Najwyższego z 28 stycznia 1972 r., VI KZP 19/71, postanowienie Sądu

Najwyższego z 27 marca 2001 r., I KZP 3/01). Przyjęcie opcji, że do rozpoznania zażalenia na zarządzenie wydane w ramach postępowania wznowieniowego w sądzie apelacyjnym, którego treścią jest odmowa przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania, właściwy jest co do zasady Sąd Najwyższy, prowadziłoby do nieuzasadnionego dualizmu w zakresie właściwości sądu odwoławczego do rozpoznania zażalenia na decyzję tej samej treści – o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie z powodu nieusunięcia braku formalnego wniosku. W sytuacjach, gdy wniosek nie ma cechy oczywistej bezzasadności, do rozpoznania zażalenia na zarządzenie o odmowie przyjęcia z powodu nieusunięcia braków pisma procesowego właściwy byłby Sąd Najwyższy, a w sytuacjach, kiedy wniosek jest oczywiście bezzasadny, do rozpoznania zażalenia na zarządzenie o odmowie przyjęcia ze wskazanego powodu właściwy byłby sąd apelacyjny.

Wydaje się oczywiste, że istnienie takiego dualizmu w zakresie sądu właściwego do badania prawidłowości zarządzenia o odmowie przyjęcia wniosku z powodu nieusunięcia jego braku formalnego jest rozwiązaniem dysfunkcyjnym. Rozwiązanie to nadto zakłada ustalanie właściwości sądu do rozpoznania zażalenia na odmowę przyjęcia wniosku przez pryzmat oceny jego merytorycznej treści, co także nasuwa poważne zastrzeżenia w kontekście racjonalności takiego rozwiązania.

Powołany argument natury funkcjonalnej także przemawia za trafnością stanowiska, że do rozpoznania zażalenia na postanowienia i zarządzenia wydane w ramach postępowania wznowieniowego w sądzie apelacyjnym w wypadkach, w których ustawa przewiduje możliwość wniesienia takiego środka odwoławczego, właściwy jest sąd apelacyjny

Natomiast według odmiennych zasad przebiega postępowanie wznowieniowe przed sądem okręgowym. Przepisy bowiem wyraźnie wyodrębniają w tym postępowaniu sąd wznowieniowy (sąd okręgowy) oraz sąd odwoławczy, którym zgodnie z zasadą ogólną wyrażoną w art. 26 k.p.k. jest sąd apelacyjny. W myśl art. 547 § 1 k.p.k. na postanowienie sądu okręgowego oddalające wniosek o wznowienie postępowania lub pozostawiające go bez rozpoznania, a więc postanowienia wydane w tzw. nurcie głównym, przysługuje zażalenie. W związku z

tym sąd apelacyjny, jako właściwy funkcjonalnie do rozpoznania zażaleń wydanych w nurcie głównym postępowania wznowieniowego przed sądem okręgowym, jest też właściwy do rozpoznania zażaleń na wydane w tym postępowaniu postanowienia o charakterze incydentalnym, a w konsekwencji także zażaleń na zarządzenia prezesa blokujące możliwość ich rozpoznania przez sąd odwoławczy. Odpowiednie stosowanie przepisu art. 530 § 3 k.p.k. w postępowaniu wznowieniowym przed sądem okręgowym winno być dokonane z uwzględnieniem specyfiki i odmienności tegoż postępowania. Skoro zatem sąd apelacyjny, jako sąd odwoławczy, jest właściwy funkcjonalnie do rozpoznania zażaleń na postanowienia merytoryczne w przedmiocie wniosku o wznowienie postępowania wydane nurcie głównym postępowania wznowieniowego, to w oparciu o *argumentum a fortiori* przyjąć należy, iż jest on także właściwy do rozpoznania zażalenia na zarządzenie prezesa o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania. Taka interpretacja art. 530 § 3 k.p.k. jest zgodna z generalną zasadą wynikającą z art. 466 § 2 k.p.k., w myśl której na zarządzenia prezesa przysługuje zażalenie do sądu odwoławczego.

Przedstawione powyżej rozważania znajdują zastosowanie również w procedowaniu w trybie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia. Treść art. 15 § 2 k.p.w. w istocie stanowi bowiem przeniesienie regulacji art. 27 k.p.k. na grunt tego kodeksu. W Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia także brak jest regulacji szczególnej, która ustanawiałaby właściwość Sądu Najwyższego do rozpoznawania zażaleń na zarządzenia i postanowienia wydane w postępowaniu wznowieniowym przed sądem apelacyjnym. Z treści art. 15 § 2 k.p.w. wynika wprost, iż Sąd Najwyższy rozpoznaje jedynie kasacje i inne sprawy przekazane mu przez ustawę. Powołany przepis nie przewiduje natomiast właściwości funkcjonalnej Sądu Najwyższego do rozpoznawania środków odwoławczych w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, z wyłączeniem spraw, w których orzekały sądy wojskowe (art. 15 § 3 k.p.w.). Ponadto w procedurze wykroczeniowej w kwestii wznowienia orzeka na posiedzeniu jednoosobowo sąd okręgowy, a w sprawie zakończonej orzeczeniem tego sądu – jednoosobowo sąd apelacyjny (art. 113 § 3 k.p.w.). Sąd Najwyższy w sprawach o wykroczenia nie jest więc sądem wznowieniowym, z wyjątkiem spraw należących do właściwości sądów

wojskowych, o których mowa w art. 113 § 4 k.p.w. Okoliczności powyższe dodatkowo wzmacniają argumentację o braku właściwości funkcjonalnej Sądu Najwyższego do rozpoznawania zażaleń na postanowienia i zarządzenia wydane w postępowaniu wznowieniowym w sprawach o wykroczenia.

Z powyższych względów uchwalono, jak na wstępie.